

—
Верховний
Суд

Касаційний цивільний суд у складі
Верховного Суду

Аналіз

стану здійснення правосуддя
при розгляді цивільних справ
у I півріччі 2019 року

ЗМІСТ

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими загальними судами _____	3
2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей і міста Києва_____	7
3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду_____	10
4. Висновки_____	16

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими загальними судами

У I півріччі 2019 року на розгляді місцевих загальних судів (місцеві суди) перебувало **743,2 тис.** позовних заяв, заяв, скарг, подань, клопотань, судових доручень та справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, із них надійшло – **485,1 тис.** (що на 12,8 тис., або 2,6 % менше порівняно з аналогічним періодом 2018 року), у тому числі 5,2 тис. – після скасування судового рішення судом апеляційної чи касаційної інстанції, тоді як у I півріччі 2018 року цей показник становив 4,9 тис.

Кількість справ і матеріалів, розглянутих у порядку цивільного судочинства, становила **443,7 тис.**, або 59,7 % загальної кількості справ і матеріалів, що знаходились на розгляді. Із задоволенням позову (заяви, клопотання, подання, скарги) та виконанням судових доручень розглянуто **323,4 тис.** справ, або 72,9 % загальної кількості розглянутих справ і матеріалів.

Одним із доцільних і об'єктивних показників, який дає можливість оцінити, наскільки успішно суд працює над розглядом справ, є показник відсотка розгляду справ, методика розрахунку якого затверджена рішенням Ради суддів України від 2 квітня 2015 року № 28 відповідно до Системи оцінювання роботи суду: стандарти, критерії, показники та методи (СОРС).

Оцінювання судів у цій частині здійснюється за такими критеріями:

- 84 % і нижче – тривожний показник;
- 85–95 % – насторожуючий показник;
- 96–102 % – нейтральний показник;
- 103 % і більше – передова практика.

Рекомендованим стандартом цього показника є рівень 96–103 %, тобто від нижчого нейтрального значення до початкових значень передової практики.

Відсоток розгляду справ і матеріалів місцевими судами упродовж I півріччя 2019 року дещо збільшився порівняно з аналогічним періодом 2018 року та становив **91 %** (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли), що є насторожуючим показником (у I півріччі 2018 року цей показник становив **88 %**).

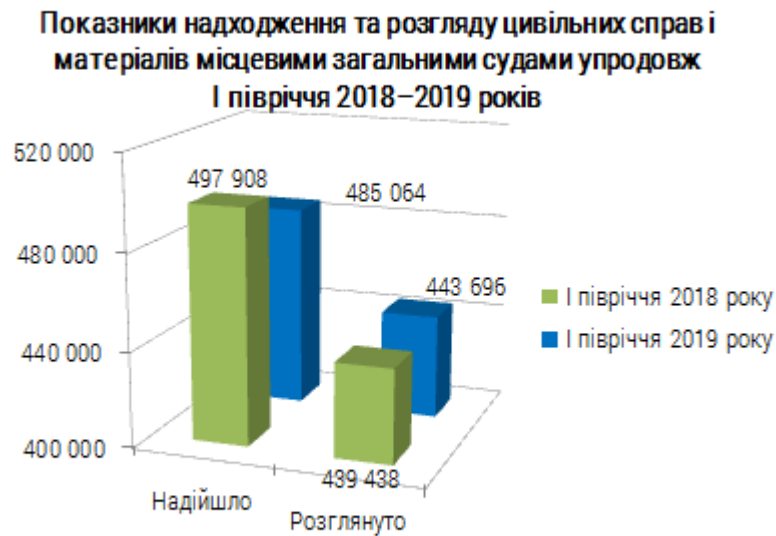
Показники надходження та розгляду цивільних справ і матеріалів судьями місцевих загальних судів у I півріччі 2018–2019 років відображено на **гістограмі 1**.

Суб'єктами звернення до суду найчастіше були:

- фізичні особи – 465,5 тис.;
- юридичні особи – 277,6 тис. (у тому числі державні органи – 5,2 тис.).

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

Гістограма 1

Загальна тривалість розгляду цивільних справ за кількістю закінчених провадженням справ становила:

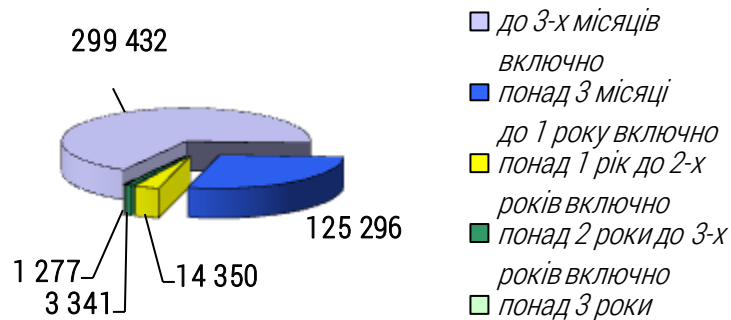
- до 3 місяців включно – 299,4 тис.;
- від 3 місяців до 1 року включно – 125,3 тис.;
- від 1-го року до 2-х років включно – 14,4 тис.;
- від 2-х років до 3-х років включно – 3,3 тис.;
- понад 3 роки – 1,3 тис. (таблиця та діаграма 1).

Таблиця 1

Кількість закінчених провадженням справ					Середня тривалість розгляду справи (днів)
<i>до 3-х місяців включно</i>	<i>понад 3 місяці до 1 року включно</i>	<i>понад 1 рік до 2-х років включно</i>	<i>понад 2 роки до 3-х років включно</i>	<i>понад 3 роки</i>	
299 432	125 296	14 350	3 341	1 277	92

Діаграма 1

Загальна тривалість розгляду цивільних справ місцевими загальними судами у I півріччі 2019 року

Найбільшу кількість справ і матеріалів, закінчених провадженням, які тривали:

від 1 року до 3 років включно, розглянуто місцевими судами міста Києва (3 339, або 10,9 % розглянутих); значну кількість таких справ розглянуто місцевими загальними судами Львівської (1 225, або 5,9 %), Одеської (1 652, або 5,8 %), Івано-Франківської (575, або 5,5 %) та Рівненської (489, або 5,3 %) областей (середній показник по Україні становить 4 %);

понад 3 роки – місцевими загальними судами Одеської області (215, або 0,8 %), міста Києва (208, або 0,7 %) та Житомирської області (83, або 0,6 %) (середній показник по Україні становить 0,3 %).

Варто зазначити, що кількість закінчених провадженням справ, загальна тривалість розгляду яких становила від 1-го до 3-х років включно, порівняно з аналогічним періодом 2018 року дещо збільшилась, а саме **на 1,6 тис., або 9,7 %**.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад один рік, становить **12,5 %**, що на 4 % менше, ніж у I півріччі 2018 року. Середня тривалість розгляду цивільної справи становить **92 дні**, що на 11 днів більше порівняно з аналогічним періодом 2018 року.

На кінець звітного періоду залишилися нерозглянутими в порядку цивільного судочинства **299,5 тис.** справ і матеріалів, або 40,3 % загальної кількості справ і матеріалів, що перебували на розгляді; із них не розглянуто понад 1 рік – **37,4 тис.** Із загальної кількості нерозглянутих справ і матеріалів 202,7 тис. становлять справи позовного і окремого провадження.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

У **55,8 тис.** справах на кінець звітнього періоду відкладено розгляд та не закінчено провадження, у тому числі у 14,7 тис. – у зв'язку з неявкою одного з учасників процесу, що беруть участь у справі, прокурора або інших учасників процесу (із них у строк понад 2 роки – 5,2 тис. справ).

Упродовж звітнього періоду місцевими судами постановлено **64** окремі ухвали у справах, що розглядалися в порядку цивільного судочинства. Судом видано на виконання **439,8 тис.** документів на суму понад **10 млрд 342 млн грн.**

У I півріччі 2019 року місцевими судами розглянуто майже **80 тис.** справ з ухваленням заочного рішення.

Кількість позовних заяв, що надійшли на розгляд місцевих судів упродовж I півріччя 2019 року, становила **271,4 тис.**, що на 26,4 тис., або 8,9 % менше порівняно з аналогічним періодом 2018 року (297,7 тис.). Перебувало на розгляді **439,5 тис.** справ позовного провадження, розглянуто 246,8 тис., у тому числі у 199,6 тис. справ позов задоволено, що становить 80,9 % від розглянутих справ.

Упродовж звітнього періоду на розгляді місцевих судів перебувало **50,3 тис.** справ окремого провадження, із них розглянуто 40,3 тис., у тому числі у 37,5 тис. справах заяву задоволено, що становить 93 % від розглянутих справ.

Кількість справ окремого провадження, розглянутих за участю присяжних, становила 4,7 тис.

Варто зазначити, що кількість справ наказного провадження, що надійшли упродовж I півріччя 2019 року, збільшилась на 7,3 тис., або 10,6 % порівняно з аналогічним періодом 2018 року та становила **75,6 тис.** Перебувало на розгляді місцевих загальних судів із врахуванням нерозглянутих справ на початок звітнього періоду **85,8 тис.**; розглянуто у 72,2 тис. справ наказного провадження, із них 57,6 тис. із задоволенням заяви, що становило 79,8 % від розглянутих справ наказного провадження.

На розгляді місцевих судів перебувало **1,4 тис.** заяв про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, із них надійшло у I півріччі 2019 року 769, розглянуто 747 заяв. За результатами розгляду задоволено лише 115 заяв, або 15,4 % від кількості розглянутих.

Упродовж I півріччя 2019 року на розгляді місцевих загальних судів перебувало **1,9 тис.** заяв про забезпечення доказів, позову до подання позовної заяви, 1,6 тис. із яких було розглянуто. Слід зазначити, що кількість таких задоволених заяв становила лише 706, або 43,2 % розглянутих.

Кількість заяв про відновлення втраченого судового провадження, що знаходились на розгляді у звітньому періоді, становила **928**, із них було розглянуто 617 заяв, у тому числі 237 задоволено та відновлено втрачене судове провадження, що становило 38,4 % розглянутих заяв.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

На розгляді місцевих загальних судів у I півріччі 2019 року знаходилося **8,2 тис.** скарг на дії або бездіяльність виконавчої служби, 4,6 тис. розглянуто, із них 1,7 тис. із задоволенням скарги, що становило 36 % розглянутих.

Кількість клопотань, заяв, подань у порядку виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб), що знаходились на розгляді, становила **43,4 тис.**, із них розглянуто 32,6 тис., у тому числі 22,3 тис., або 68,4 % задоволено.

Крім того, на розгляді місцевих загальних судів знаходилося **435** клопотань про визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає (або не підлягає) примусовому виконанню, та **2,5 тис.** доручень судів України та іноземних судів; розглянуто 220 клопотань про визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду (кількість задоволених клопотань становила 121, або 55 % розглянутих) та 1,7 тис. доручень судів (кількість задоволених становила 988, або 57,3 % розглянутих).

2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей та міста Києва

У провадженні апеляційних судів упродовж I півріччя 2019 року перебувало понад **62 тис.** апеляційних скарг і матеріалів, із них переважну кількість становлять апеляційні скарги на судові рішення – **60,5 тис.**

Загальний показник апеляційних скарг і матеріалів, які надійшли у звітному періоді, збільшився за рахунок збільшення надходження апеляційних скарг на судові рішення та становив **45,8 тис.**, що більше на 7,2 тис., або на 18,8 % порівняно з I півріччям 2018 року, тоді як показник надходження заяв про скасування рішення або про видачу виконавчого листа про примусове виконання рішення третейського суду, а також заяв про скасування або визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу зменшився на 44,2 % та становив **163** заяви (у I півріччі 2018 року він становив 292 заяви).

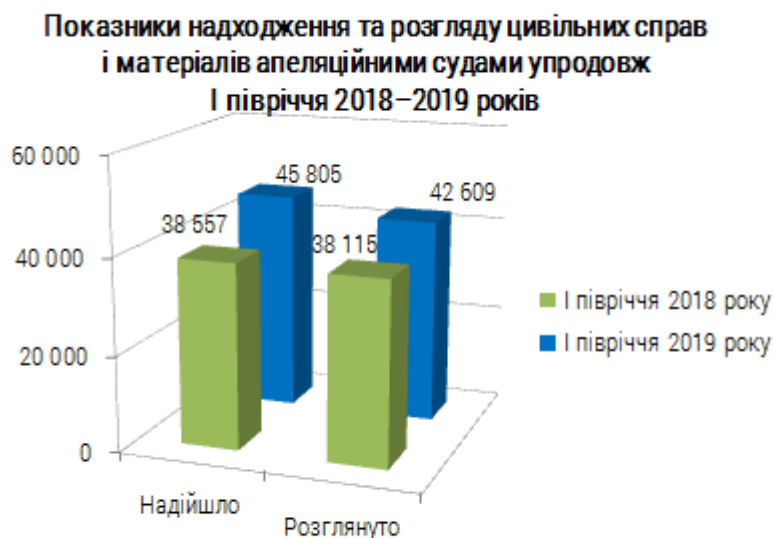
Розглянуто **42,6 тис.**, або 68,7 % їх загальної кількості (у тому числі задоволено – 15,6 тис.).

Відсоток розгляду справ у місцевих судах у звітному періоді зменшився порівняно з аналогічним періодом 2018 року та становив **93 %** (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли), що є насторожуючим показником, тоді як у I півріччі 2018 року цей показник був нейтральним та становив **98 %**. Зменшення цього показника є негативною тенденцією звітного періоду, оскільки вказує на накопичення справ у судах.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

Показники надходження та розгляду цивільних справ і матеріалів суддями апеляційних судів у I півріччі 2018–2019 років відображено на *гістограмі 2*.

Гістограма 2

Загальна тривалість перегляду апеляційними судами цивільних справ за кількістю закінчених провадженням справ становила:

до 3 місяців включно – 32,6 тис.;

від 3 місяців до 1 року включно – понад 10 тис.

Варто зазначити, що у зв'язку із ліквідацією апеляційних судів відповідно до Указу Президента України від 29 грудня 2017 року № 452/2017 Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах у новостворених апеляційних судах наразі відсутні справи, в яких тривалість перегляду становила від 1 року до 3-х років включно та понад 3 роки.

За наслідками перегляду рішень, ухвал та судових наказів судів першої інстанції за апеляційними скаргами залишено без змін **16,8 тис.** судових рішень у цивільних справах, що становить 53 % загальної кількості переглянутих рішень, ухвал та судових наказів, що майже не змінилось порівняно з I півріччям 2018 року (53,5 %).

Кількість судових рішень місцевих судів, скасованих в апеляційному порядку впродовж звітного періоду, становила **12,6 тис.**, або 39,8 % загальної кількості судових рішень, переглянутих за апеляційними скаргами (у I півріччі 2018 року цей показник становив 40,6 %).

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

Крім того, **2,3 тис.** судових рішень було змінено, що становить 7,2 % загальної кількості судових рішень, переглянутих за апеляційними скаргами (у I півріччі 2018 року цей показник становив 5,6 %).

Показники перегляду судових рішень за апеляційними скаргами упродовж I півріччя 2019 року відображено на *діаграмі 2*.

Із загальної кількості переглянутих рішень у цивільних справах за апеляційними скаргами (21,9 тис.) залишено без змін 12,1 тис., або 55,3 %, скасовано 7,7 тис. рішень, або 35,1 %, змінено 2,1 тис. рішень або 9,6 %.

Із загальної кількості переглянутих ухвал у цивільних справах за апеляційними скаргами залишено без змін 4,7 тис., або 47,9 %, скасовано 4,9 тис. ухвал, що становить 50,5 % загальної кількості переглянутих, змінено 157 ухвал, або 1,6 %.

Середня тривалість розгляду справи становила **56** днів, що на 7 днів менше, ніж у I півріччі 2018 року (63 дні).

Кількість нерозглянутих апеляційних скарг та матеріалів у I півріччі 2019 року становила **19,4 тис.**, або 31,3 % апеляційних скарг та матеріалів, що перебували в провадженні.

3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду

У I півріччі 2019 року на розгляд до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (КЦС) надійшло понад **13 тис.** процесуальних звернень: касаційних скарг, апеляційних скарг, заяв за нововиявленими та виключними обставинами, клопотань про визначення підсудності, кількість яких дещо збільшилась порівняно з I півріччям 2018 року (12,4 тис.), а саме на **4,6 %**. Переважну кількість нових надходжень до КЦС становлять, як і раніше, касаційні скарги (**12,8 тис.**).

У звітному періоді до одного судді КЦС у середньому надійшло майже **383** процесуальних звернення (із розрахунку середньої кількості суддів, що становила **34** судді).

Розрахунок середньої кількості суддів здійснювався враховуючи, що 20 тижнів 2019 року правосуддя у КЦС здійснювали 26 суддів, а починаючи з 21 тижня 2019 року (автоматизований розподіл процесуальних звернень на суддів, яких призначено у травні 2019 року, розпочався 23 травня 2019 року), вже 47 суддів.

Серед інших процесуальних звернень, що надійшли до КЦС упродовж I півріччя 2019 року, **60** апеляційних скарг, **82** клопотання про визначення підсудності та **52** заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими та **7** за виключними обставинами.

З урахуванням справ і матеріалів, не розглянутих на початок звітнього періоду, на розгляді у КЦС перебувало майже **38 тис.** справ та матеріалів, що на 3,2 тис., або на 7,7 % менше порівняно з I півріччям 2018 року.

Середня кількість справ і матеріалів, що перебували на розгляді у звітний період, із розрахунку на одного суддю КЦС становила **1 117**.

Розглянуто **14,3 тис.** касаційних та апеляційних скарг, справ, заяв, клопотань (з урахуванням повернутих та у відкритті провадження яких відмовлено), або 37,6 % тих, що перебували на розгляді.

Середня кількість розглянутих процесуальних звернень і справ у звітному періоді із розрахунку на одного суддю КЦС становила майже **420**.

Відсоток розгляду справ у звітному періоді становив **110 %** (співвідношення розглянутих і зареєстрованих процесуальних звернень), що свідчить про те, що незважаючи на досить велике навантаження, судді КЦС у звітному періоді доклали достатньо зусиль для підвищення ефективності роботи з розгляду справ.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

Залишок нерозглянутих касаційних та апеляційних скарг, справ, заяв та клопотань становить **23,3 тис.**, або 61,2 % тих, що перебували на розгляді у КЦС, із них 1,2 тис. залишено без руху і надано строк для усунення недоліків.

Показники надходження та розгляду цивільних справ і матеріалів судьями КЦС у I півріччі 2018–2019 років відображено на *гістограмі 3*.

У звітному періоді 321 справу було передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду (після розгляду нею повернено 24 справи); 3 справи передано на розгляд палати та 38 – на розгляд об'єднаної палати.

Кількість окремих думок, ухвалених судьями КЦС, становила 56.

Судьями КЦС у I півріччі 2019 року ухвалено 2 окремі ухвали.

На розгляді у КЦС (з урахуванням нерозглянутих на початок звітної періоду скарг і справ) знаходилося **37,7 тис.** касаційних скарг і справ. Розглянуто (з урахуванням повернутих, у яких відмовлено у відкритті провадження, або закрито провадження) понад **14 тис.**, або 37,3 % тих, що знаходились на розгляді. За результатами розгляду у 4,8 тис. було відмовлено у відкритті провадження, що становило майже 37 % опрацьованих касаційних скарг, із них у 2,7 тис. – за малозначністю, у 955 – на підставі пункту 5 частини другої статті 394 Цивільного

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

процесуального кодексу України (ЦПК) та у 1,2 тис. – з інших підстав; повернено з різних підстав 1,1 тис. скарг, або 2,9 % тих, що знаходились на розгляді.

За результатами судового розгляду колегіями у складі трьох чи п'яти суддів скасовано **2,6 тис.** судових рішень, ухвалених місцевими загальними та апеляційними судами, що становить 20,4 % касаційних скарг, поданих у звітному періоді (12,8 тис.); змінено 101 судове рішення.

Із загальної кількості скасованих судових рішень:

1,3 тис. (49,6 %) скасовано з направленням справи на новий розгляд;

514 (19,7 %) – із ухваленням нового рішення;

488 (18,7 %) – із залишенням в силі рішення суду першої інстанції;

92 (3,5 %) – із закриттям провадження у справі/залишенням заяви без розгляду;

68 (2,6 %) судових рішень скасовано із направленням справи для продовження розгляду;

155 (5,9 %) судових рішень скасовано без направлення справи на новий розгляд, або залишення в силі рішення суду першої інстанції чи ухвалення нового рішення.

Протягом звітного періоду у **5,1 тис.** справ (40,2 % тих, що надійшли на розгляд) судове рішення було залишено без змін.

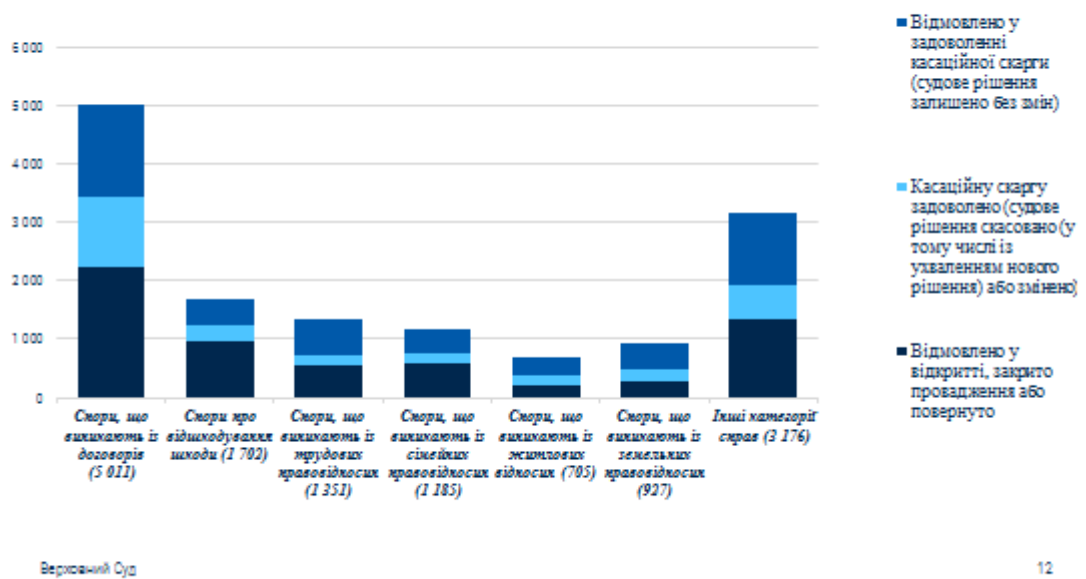
Показники перегляду судових рішень за касаційними скаргами упродовж I півріччя 2019 року відображено на **діаграмі 3**.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

Серед розглянутих касаційних скарг за категоріями цивільних справ більшість, як і раніше, становлять справи позовного провадження, зокрема спори, що виникають із договорів (понад 5 тис. справ, або 38,4 % справ позовного провадження), із них 2,4 тис. – справи, що виникають з договорів позики, кредиту, банківського вкладу (47,5 % усіх переглянутих справ зі спорів, що виникають з договорів). Розглянуто значну кількість справ про відшкодування шкоди (1,7 тис., або 13 %), спорів, що виникають із трудових правовідносин (1,4 тис., або 10,4 %), спорів, що виникають із сімейних правовідносин (1,2 тис., або 9,1 %), спорів, що виникають із земельних правовідносин (927, або 7,1 %), спорів про право власності та інші речові права (823, або 6,3 %), спорів, що виникають із житлових правовідносин (705, або 5,4 %).

Розгляд справ за окремими категоріями упродовж I півріччя 2019 року

На кінець звітного періоду залишилися нерозглянутими **23,2 тис.** касаційних скарг і справ, або 61,5 % тих, що перебували на розгляді.

На розгляді КЦС упродовж I півріччя 2019 року знаходилось **74** заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. За результатами розгляду 41 заяву повернено, у 5 – відмовлено у відкритті провадження, по суті розглянуто 11 заяв; 17 заяв залишились нерозглянутими.

У звітному періоді на розгляді КЦС знаходилось **85** клопотань (подань) про визначення підсудності, 83 із яких розглянуто, із них 36 задоволено, у задоволенні 37 клопотань відмовлено та 10 повернуто.

Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ у I півріччі 2019 року

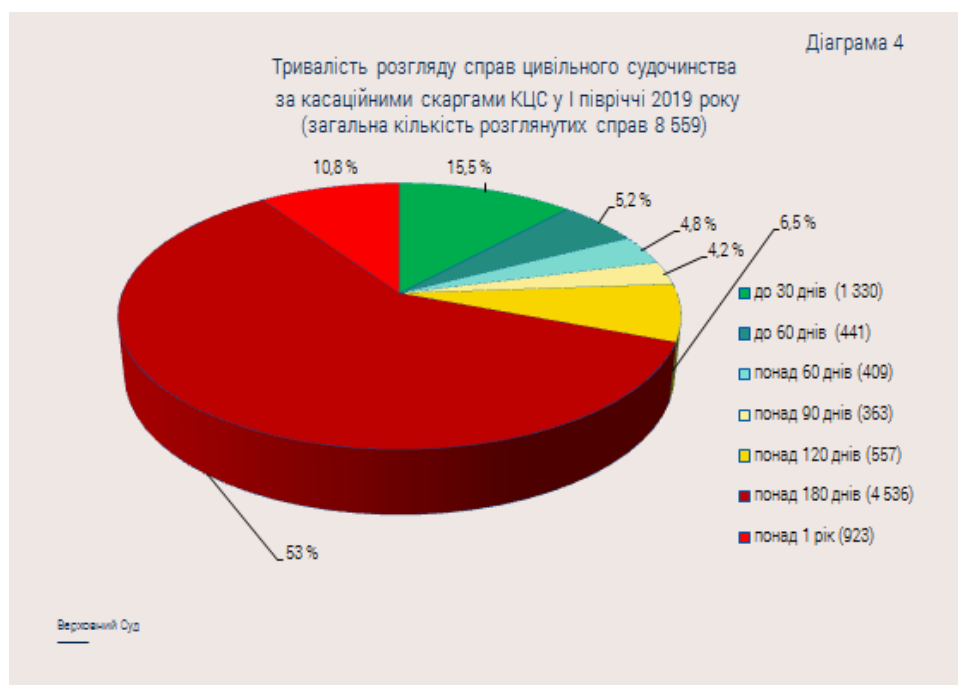
В порядку частини другої статті 351 ЦПК протягом I півріччя 2019 року на розгляді КЦС перебувало **107** апеляційних скарг на ухвали суду апеляційної інстанції щодо рішень третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу, серед яких більшість становлять апеляційні скарги на ухвали щодо рішень третейських судів (71). Із загальної кількості апеляційних скарг, які надійшли на розгляд у звітному періоді, розглянуто 46 справ по суті апеляційної скарги, із них 7 судових рішень скасовано, 2 рішення змінено, у задоволенні 37 скарг відмовлено та судові рішення залишено без змін; на кінець звітного періоду не розглянуто 49 справ.

Середня тривалість розгляду справи за касаційною скаргою суддею КЦС становила **179 днів**. Переважну кількість справ розглянуто в строк понад 180 днів (4,5 тис., або 53 %). Найменша кількість справ розглянута понад 90 днів (363, або 4,2 %).

До 30 днів суддями КЦС розглянуто **1,3 тис.** справ, що становить 15,5 % загальної кількості розглянутих справ за касаційними скаргами.

Розглянуто у строк понад один рік **923** справи, або 10,8 % від загальної кількості розглянутих справ упродовж I півріччя 2019 року.

Тривалість розгляду справ цивільного судочинства за касаційними скаргами КЦС упродовж I півріччя 2019 року відображено на **діаграмі 4**.

4. Висновки

Підсумовуючи викладене, можна дійти до таких узагальнюючих висновків. Надходження справ і матеріалів до місцевих судів у I півріччі 2019 року незначно зменшилось (на **2,6 %**) порівняно з аналогічним періодом 2018 року. Місцевими загальними судами упродовж I півріччя 2019 року розглянуто **443,7 тис.** справ і матеріалів, що підлягають апеляційному оскарженню.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває в місцевих судах понад один рік, зменшився на 4 % порівняно з I півріччям 2018 року, тоді як середня тривалість розгляду цивільної справи становила **92 дні**, що на 11 днів більше порівняно з аналогічним періодом 2018 року.

Показник апеляційних скарг і матеріалів, що надійшли у звітному періоді, збільшився на **18,8 %** (45,8 тис.) порівняно з I півріччям 2018 року, що становило **10,3 %** розглянутих місцевими судами.

Співвідношення судових рішень, скасованих та залишених без змін від загальної кількості судових рішень, переглянутих апеляційними судами у звітному періоді, залишається майже незмінним порівняно з аналогічним звітним періодом 2018 року.

Надходження процесуальних звернень до КЦС у I півріччі 2019 року збільшилось на **4,6 %** (понад 13 тис.), що становило **2,9 %** розглянутих місцевими судами та **30,6 %** переглянутих апеляційними судами упродовж I півріччя 2019 року.

Упродовж I півріччя 2019 року за результатами касаційного перегляду судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій, як і в попередні звітні періоди, кожне третє судове рішення скасовується.

Аналіз статистичних показників КЦС вказує на надмірне навантаження на суддів, у провадженні яких разом із процесуальними зверненнями, що надійшли упродовж I півріччя 2019 року, до цього часу перебувають справи, які надійшли з Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Підписуйтеся на нашу сторінку у Facebook
fb.com/supremecourt.ua